

Момчило Гаврић је на почетку Првог светског рата имао једва осам година и био је осмо дете својих родитеља оца Алимпија и мајке Јелене. У августу 1914, аустроугарски војници су чинили велике покоље цивилног становништва у којима је настрадала и породица Гаврић. Отац је, спремајући укућане за збег, Момчила послао код стрица да нађе запрегу. У међувремену су стигли аустроугарски војници запалили кућу и почели убијати редом чланове породице Гаврић. Мали Момчило се у том тренутку управо враћао кући, био је сведок покоља.

„Видео сам у свом дворишту да су направили један покољ и масакр. Убили су ми седморо браће и сестара и оца и мајку. Кад сам видео пламен да горе чардак и кућа ја сам стао испред једног грма и гледао сам, и када сам видео ону крв, пуно двориште крви, поклани сви, побијени... Ја нисам смео ни једне речи да проговорим.“

Мали Момчило је оставши без најмилијих кренуо на Гучево да тражи српску војску. Пронашао је Шести артиљеријски пук Дринске дивизије и испричао шта се догодило. Војници су истог дана осветили Гаврићеву породицу а он је постао војник.

„Питали су ме војници „Шта ћеш ти бато овде?“ ја сам им плачући каз'о „Швабе су ми убили оца и мајку и седморо браће и сестара, дошао сам да тражим овде од вас неки топ да побијем ону швапску жгадију“ на то су они мене одвели код мајора Стевана Туцовића који је био комадант шестог артиљеријског пука Дринске дивизије. Одведу ме коњ њига и ја њему то исто поновим а он каже „Синко не можемо ми теби дати топ. Топ је једно велико оружје које се не може носити у руци или у џепу. Него даћемо ти бомбе и то ћу ти дати једног ужичанина који ће отићи да ти освети ту твоју фамилију. И онда ми је он изнео једну малу пушкицу. Можда је била пола килограма тешка.“

Учествовао је у Церској и Колубарској бици, албанској голготи, рањен је на Кајмакчалану, учествовао у пробоју Солунског фронта и демобилисан је са дванаест

година као најмлађи поднаредник на свету.

За јунаштво у бојевима на Гучеву и Колубарској бици мали Момчило унапређен је у чин каплара, најмлађег на свету. Почетком 1915. преживео је епидемије које су десетковале становништво Србије. Последњи се повлачио са својим „Дринцима“ под тешким борбама, јер је дивизија имала задатак да штити непрегледне збегове у клисури Ибра. Држећи се за шињел ратног поочима Милоша, мали Момчило је прешао преко завејаних албанских планина.

„Са тешком смо муком подносили ту Албанију. Ја сам такође тешко подносио. Да ми није било једног венчића, сарага који ми је један војник дао и казао „Капларе ово ти дајем и име мог унука ако је он жив њему за живота ако је он мртав за покој душе. Води рачуна да не једеш ништа више него једну рибицу на дан.“ То су биле мале рибице, то су укеви или сарагле. Хватали су их у Скадарском језеру и сушили. Биле су много слане. Ко поједе две или три он је буквално издахнуо пијући воду. Ја сам послушао оног старца и јео сам стварно једну рибицу. Тако да сам месец дана кроз Албанију преживео...“

Момчило је стигао до Крфа 15. Јануара 1916 године. У грчким маслињацима, пружена им је адекватна здравствена нега и још добра француска храна. Мали Момчило се брзо опоравио. Добио је нову униформу и нову пушку те упућен на Солунски фронт.

„Наишао је генерал Живојин Мишић и видео ме на положајима. Питао је Стевана Туцовића „Шта тражи ово дериште на фронту?“ он му је одговорио „Није то дериште. То је борац још од Церске битке. Њему су побијени сви у кући. Седморо браће и сестара и отац и мајка.“ На то му не Војвода Живојин Мишић одговорио: „Мајоре Туцовићу произведите Гаврића у чин поднаредника и нека се то прочита пред целом дивизијом“

После пробоја Солунског фронта пешке је стигао до Београда и наставио ка Словенији, где је на Караванкама бранио „браћу“ од Италијана. Кад се Дринска дивизија вратила у Београд, пуковник Туцовић му издаде последњу наредбу, да иде у Енглеску, чији су добротвори преузели бригу о школовању српских сирочића. Био је једини дванаестогодишњи ђак у подофицирској униформи

После три године у гимназији „Хенри Рајт“, стигла је Пашићева наредба да се сва српска

деца врате, јер су неопходна Србији коју је рат преполовио. Сирочиће су, уместо лепе речи, на београдској железничкој станици сачекали жандари са задатком да их разводе кућама. У Трбушници је затекао демобилисане ратнике, како животаре у беди. Одлучио је да крене својим путем.

1929. године Момчилу је стигао позив за регрутацију. Јавио се у касарну у Славонској Пожеги и рекао да је четири године ратовао, да је рањаван и носилац Албанске споменице. Официр Хрват издрао се и тражио да напише признање да лаже. Момчило то није хтео да уради и одлежао је два и по месеца у затвору.

После војске Момчило се вратио у Београд и завршио графичарски занат и обуку за возача. Оженио се Косаром, с којом је радио у фабрици хартије „Вапа“.

Мобилисан је пред Априлски рат 1941. у артиљеријски пук Војске Краљевине Југославије у Колашину. Његову дивизију заробили су Немци и окружили бодљикавом жицом, али је он успео да побегне. Успео је да се врати у Београд, где су пријатељи успели да га врате у фабрику „Вапа“, где је био асистент Јеврејину кога нацисти нису дирани до 1943, јер им је био потребан као стручњак.

Тада су их ухапсили обојицу. Момчила Гаврића су одвели у логор на Бањици, одакле је пуштен после неколико месеци. Постоје претпоставке да је спасен захваљујући Драгом Јовановићу, злогласном шефу полиције. Он је његов досије показао Немцима а ови су пустили старог ратника. Момчило Гаврић је са радошћу дочекао ослобођење 1944. али му је оно брзо пресело. Неко га је оптужио за колаборацију и изведен је пред стрељачки строј. Срећом, наишао је скојевац коме је током окупације давао драгоцен папир, и то га је спасло од смрти.

Ипак, то није био крај Момчиловим мукама, иако се повукао у себе и ретко је с ким разговарао.

Активисти „Народног фронта“ дошли су 1947. на врата Момчила Гаврића и тражили новчани прилог за „братски народ у Албанији“. Момчило преко тога није могао да пређе, рекао је:

„Не дам ништа Арбанасима. Осетио сам ја добро то њихово братство 1915. кад су нас убијали“.

Због тога је осуђен на годину и по затвора. Кад се вратио, дуго није говорио. Споразумевао се само покретима руку и мимиком. Његова породица мислила је да је онемео. Касније је почео да говори, али до смрти није рекао где је био у затвору и шта су му радили.

Свој живот, након тога, наставио је са породицом – супругом и два сина, причајући им догађаје из Великог рата, али му нису веровали. Чак и најближи пријатељи, познаници мислили су, попут људи из војног одсека 1929. године, да је Гаврић надарен за бајке, јер прича нешто што је потпуно немогуће.

Његов живот мења лист Политика, који 19. јануара 1964. године објављује чланак под називом „Где је поднаредник Гаврић.“ Наиме, угледни пуковник Ћирић, раније потпоручник из Великог рата, отишао је у Политику и затражио да напишу текст о Гаврићу како би га пронашао након тачно пола века. Иначе, Ћирић је све време провео са Гаврићем, током ратовања.

Убрзо, поднаредник Момчило Гаврић се јавио на рапорт пуковнику, који му је сачувао капларску и поднаредничку плату из рата, претворену у златнике због инфлације, војничку књижицу и Албанску споменицу, а тражио га је читавих педесет година да му то уручи. Њихов сусрет, веома дирљив, испратили су новинари, а од тада, па до краја живота, Момчило Гаврић није се сусретао са неповерењем. Гостовао је по школама и Домовима културе, где је радо причао о својим ратничким данима, када је са славном Дринском дивизијом ослободио Србију.

Момчило Гаврић преминуо је 28. априла 1993. године у Београду.

Велика добротворка Лејди Пеџет звала га је српски витез. Грци су му поставили златну плочу на Крфу. Француски председник Митеран му је 1985. доделио орден, а генерал Лепардије је рекао: „Штета што нисте били француски војник, имали бисте споменик на

Јелисејским пољима“.

Од Србије је овај велики јунак добио велики заборав!

Аутор текста: Милан Богојевић